

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Houtsweg 12
te Nederweert-Eind, gemeente
Nederweert (L)**

W.J.F. Thijs & M. Stiekema

ARC-Rapporten 2010-53

Geldermalsen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Houtsweg 12 te Nederweert-Eind,
gemeente Nederweert (L)

ARC-Rapporten 2010-53
ARC-Projectcode 2010/015

Tekst

W.J.F. Thijs & M. Stiekema

Afbeeldingen

W.J.F. Thijs & M. Stiekema

Redactie

A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie

Archaeological

Re-

search

&

Con-

sul-

tan-

cy

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

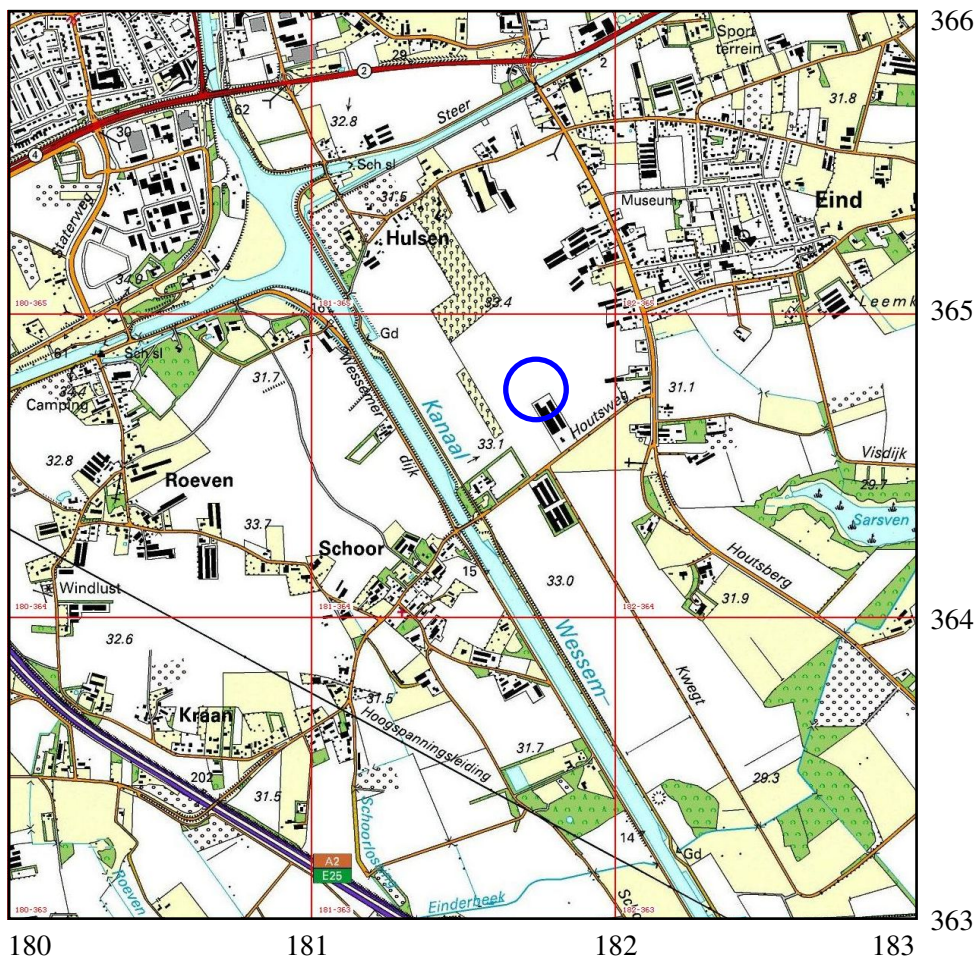
Projectnaam	Nederweert-Eind - Houtsweg 12
Projectcode	2010/015
Cis-code	38894
Projectleider	ARC bv, ir. W.J.F. Thijs
Contact	0345-620102, w.thijs@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Swalmen, M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Nederweert, mevr. M.H.M. Houtappels
Contact	0495-677258, m.houtappels@nederweert.nl
Toetsing	ArchAeO, drs. Fokko P. Kortlang
Contact	040-2519270, advies@archaeo.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Houtsweg 12
Plaats	Nederweert-Eind
Gemeente	Nederweert
Provincie	Limburg
Kaartblad	58A
RD-coördinaten	N: 181739/364809 O: 181778/364743 Z: 181723/364706 W: 181677/364778
Oppervlakte	5000 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Dekzandrug met oud bouwlanddek (3K14)
Bodem	Hoge zwarte enkeerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand (zEZ23), grondwatertrap VII
Historische situatie	in ieder geval al sinds begin 19e eeuw in gebruik als akkerland
Archeologische verwachting	In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum – Bronstijd is middel-hoog, de kans op het voorkomen van archeologische resten uit de IJzertijd – Nieuwe tijd is hoog.

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Houtsweg 12 te Nederweert-Eind in de gemeente Nederweert (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de uitbreiding van het aangrenzende agrarisch bedrijf. Hierbij zal een groot deel van het plangebied met een oppervlakte van circa 5.000 m² worden bebouwd met één of twee mestsilos en een varkensstal. De aanlegdiepte zal circa 1,5 m –mv bedragen. Hiervoor dient een bestemmingsplanwijziging plaats te hebben Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 18 januari 2010 door drs. M. Stiekema onder leiding van drs. A.J. Wulink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In januari 2010 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging centraal op een dekzandrug blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Op het centrale deel van de dekzandrug zijn voornamelijk archeologische resten uit de IJzertijd - Nieuwe tijd aangetroffen, waaronder nederzettingsterreinen uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen op korte afstand van het plangebied. In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum - Bronstijd is middelhoog, de kans op het voorkomen van archeologische resten uit de IJzertijd - Nieuwe tijd is hoog (zie tabel IV). De archeologische resten worden verwacht onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke C-horizont. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek; hier wordt ook wel van 'cultuurlaag' gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Stiekema, M., 2010: *Archeologisch bureauonderzoek Houtsweg 12 te Nederweert-Eind in de gemeente Nederweert*, Econsultancy Rapport 09111747 (conceptversie).

sporen en waterputten) worden verwacht in de top van de C-horizont. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. .

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein vijf boringen geplaatst tot maximaal 120 cm –mv. De boringen zijn verspreid over het terrein in een grid van 25 x 50 m gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De positie van de boringen is bepaald met behulp van meetlinten. De maaiveldhoogte van de boringen is bepaald aan de hand van het Actueel hoogtebestand Nederland⁴. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode. Omdat er in het plangebied een esdek is aangetroffen en de vondstzichtbaarheid matig tot slecht was ten tijde van het veldonderzoek, is er geen oppervlaktekartering uitgevoerd. (ASB).

⁴www.ahn.nl

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. In alle boringen werden voornamelijk matig fijne zanden aangetroffen. In alle boringen, was sprake van een intact bodemprofiel. In de boringen werd tot 50 - 100 cm –mv een donker bruingrijze eerdlaag (Aap-horizont) aangetroffen. Hieronder is het oorspronkelijke moedermateriaal, de C-horizont, bestaande uit matig siltige geelgrijze tot donkergele zandafzettingen aangetroffen. Bij alle boringen is er tussen de eerdlaag en de C-horizont een dunne overgangszone van circa 5-15 cm aangetroffen, de A/C-horizont (ook wel bekend als 'mollenlaag'). Vanaf 80-100 cm –mv bevat de C-horizont laag enkele roestvlekken. Dit is de zogenaamde gley-zone (Cg-horizont), het niveau waarbinnen de (schijn)grondwaterspiegel fluctueert. De grondwaterstand in het plangebied bevindt zich volgens de grondwatertrappenkaart rond de 270 cm –mv. Dat er toch sprake is van (lichte) gleyverschijnselen in het bodemprofiel kan worden verklaard doordat de dekszandafzettingen in het plangebied matig siltig van structuur zijn, waardoor bij overvloedige neerslag (tijdelijk) een schijn-grondwaterstand zou kunnen optreden. In de boringen zijn, buiten het eerddek, geen tekenen van verstoring aangetroffen

De matig fijne zanden op de locatie zijn geïnterpreteerd als eolisch afgezette dekzanden (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). Op de locatie is een zo goed als intact eerddek van ten minste 60 cm dik aanwezig. Op basis van de kleur (donker bruingrijs) kan de bodem dus als hoge zwarte enkeerdgrond worden geclassificeerd.

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Het gaat hier echter om een verkennend bodemonderzoek, dat zich richt op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden en niet zo zeer op het onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische vondsten en/of sporen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek door Econsultancy ligt de locatie centraal op een uitgestrekt dekzandruggencomplex. Het plangebied is daardoor vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Vanaf het Laat-Paleolithicum zal de hoger gelegen dekzandrug geschikt zijn geweest als (tijdelijke) nederzettingslocatie. Vanaf het Neolithicum was het plangebied geschikt voor permanente bewoning. De enkeerdgronden hebben, doordat ze de oorspronkelijke (podzol)bodems veelal beschermen tegen (recente) bodemverstorende ingrepen, een hoge archeologische trefkans.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie inderdaad op een dekzandrug ligt, waarop een dikke eerdlaag is aangetroffen, waardoor de bodem als hoge zwarte enkeerdgrond geclassificeerd kan worden. Tijdens het verkennend onderzoek zijn geen grootschalige (recente) vergravingen aan het licht gekomen. Doordat de onderliggende dekzandafzettingen door de dikke eerdlaag beschermd zijn, hebben (recente) agrarische activiteiten geen invloed gehad op het archeologische niveau direct onder het eerddek. Omdat het bodemprofiel in het plangebied intact is blijft de hoge archeologische trefkans voor het plangebied overeind. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om vast te stellen of er op de onderzoekslocatie sprake is van een archeologische vindplaats.

4 Aanbeveling

Op basis van de waargenomen dikte van de eerdlaag en de geplande mate van verstoring (circa 1,5 m –mv), kan worden geconcludeerd dat de voorgenomen nieuwbouw een bedreiging vormt voor mogelijk nog in het plangebied aanwezige archeologische waarden. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om vast te stellen of er op de onderzoekslocatie sprake is van een archeologische vindplaats. Omdat de vondstenlaag waarschijnlijk deels is opgenomen in het eerddek, worden onder het eerddek voornamelijk grondsporen verwacht. Het vervolgonderzoek kan daarom het beste worden uitgevoerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (IVO-P)

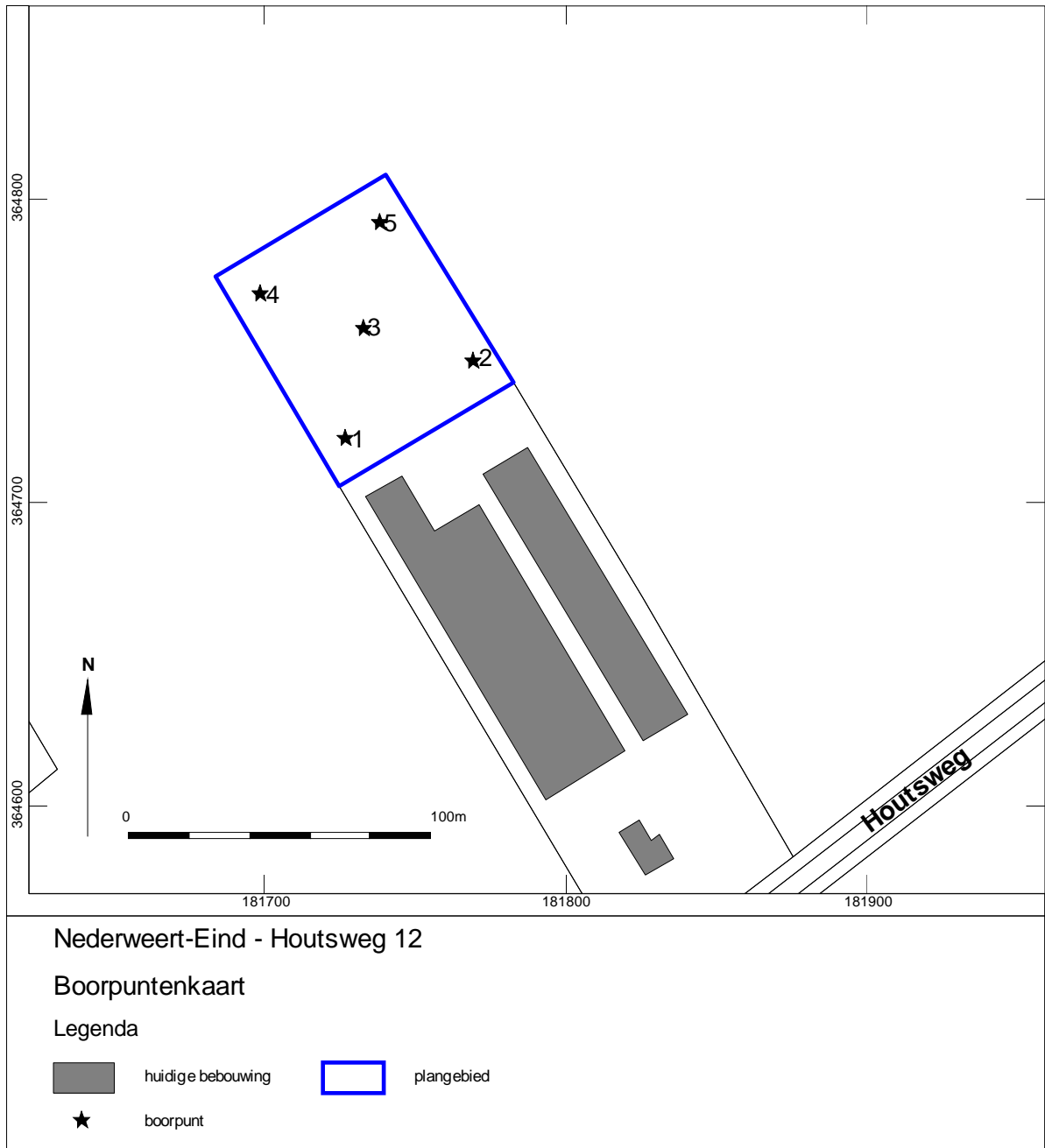
Voor het proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk, dat voor aanvang van de werkzaamheden moet worden goedgekeurd door het bevoegd gezag, de gemeente Nederweert. Ook bepalen zij de aard en omvang van het vervolgonderzoek.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

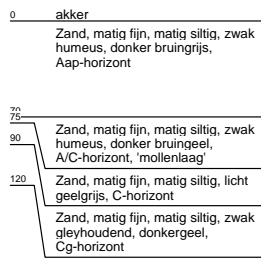
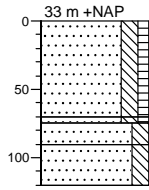

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: M. Stiekema.

Bijlage 1 Boorprofielen

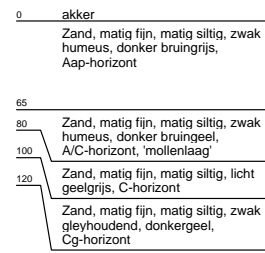
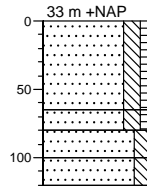
Boring: 1

X: 181727
Y: 364721

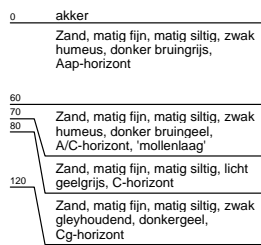
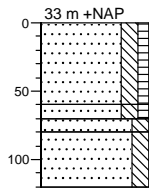
Boring: 2

X: 181769
Y: 364747

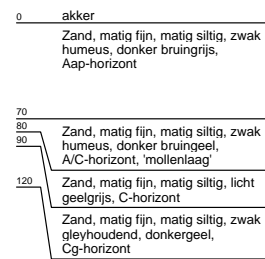
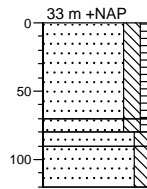
Boring: 3

X: 181733
Y: 364758

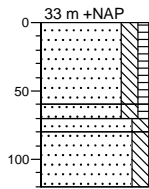
Boring: 4

X: 181699
Y: 364769

Boring: 5

X: 181738
Y: 364793

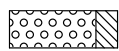
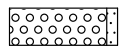
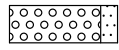
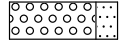

Oprachtgever:

Locatie: Houtsweg 12

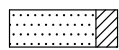
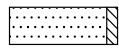
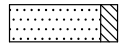

getekend volgens NEN 5104

Legenda (conform NEN 5104)

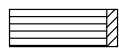
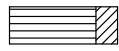

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

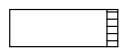

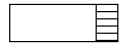

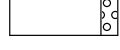

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

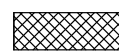
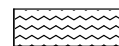
p.i.d.-waarde

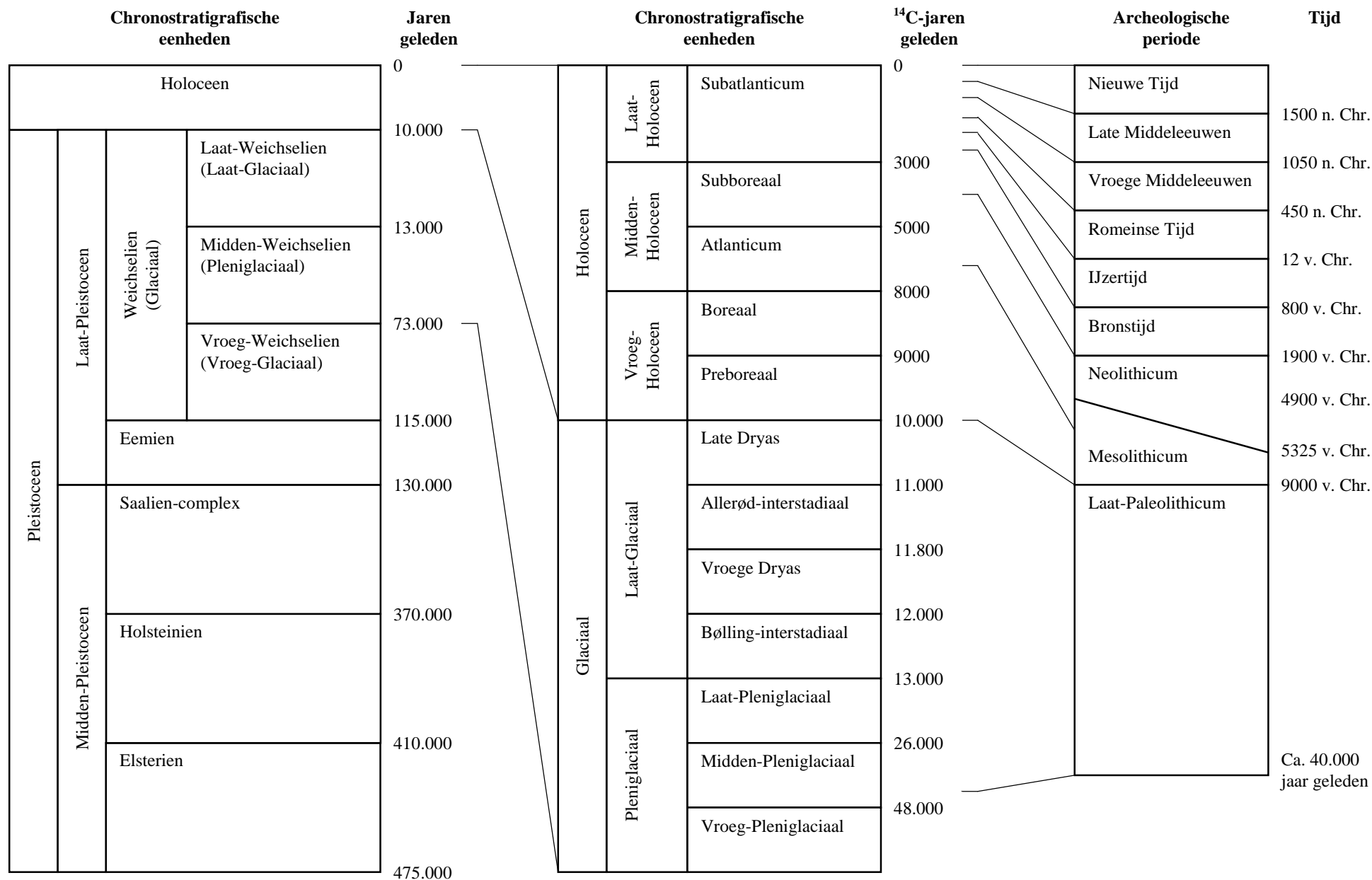
	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroerd monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand
	slib
	water

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.